

Asia: VN/34874/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntien varautumisen yleistä ohjausta ja seuranta koskevasta muutosehdotuksesta (10 §)

Keskusta kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntalain muuttamisesta. Keskustan lähtökohta on, että kuntien itsehallintoa ei tule kaventaa. Kunnallinen itsehallinto nojaa perustuslain 121 §:n, jonka 1.momentin mukaan kuntien hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon. Kunnallisen itsehallinnon perusteisiin kuuluu, että kunnan viranomaisilla on tietty itsenäisyys suhteessa valtion viranomaisiin eli kunnan viranomaiset eivät ole valtion viranomaisten alaisia.

Pykälää ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että valtiovarainministeriön tehtäväksi lisättäisiin kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleinen ohjaus. Kuntien varautumisen kannalta tämä voi olla perusteltua valmiuslain lausunnolla olevan kokonaisuudistuksen, sen sisältämien veloitteiden koordinoinnin tarpeen ja yleisen maailmantilanteen näkökulmista.

Keskusta kuitenkin tähdentää, että valtiovarainministeriön vallan kasvattamisesta suhteessa kuntiin ei saa tehdä itseisarvoa. Perustuslaillisen tulkinnan mukaan kunnallista itsehallintoa voidaan kaventaa lainsäädännöllä. Tätä mahdollisuutta ei tule käyttää väärin tai kulloisenkin hallituksen ideologisilla perusteilla. Muistutamme, että kunnallinen itsehallinto, joka vahvistaa paikallista ja alueellista päätöksentekoa, on ollut aina Suomen voimavara erilaisista kriiseistä selviytymiseen.

Pidämme tärkeänä, että lainsäädäntöä kehitetään vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön tarpeita ja että asukkaiden osallistumismahdollisuuksia vahvistetaan kunnallista itsehallintoa kunnioittaen. Lakiesitys sisältää myös useita teknisluonteisia ja yhdenmukaistavia muutoksia, jotka ovat Keskustan mielestä perusteltuja.

Keskusta kuitenkin muistuttaa, että kuntien lakisääteisten tehtävien tulee vastata täysimääräisesti kuntien rahoitusta. Nykyinen hallitus on lisännyt kuntia koskevia normeja. Lakimuutos ei saa johtaa tilanteeseen, jossa hallinnon työmäärää kasvatetaan raportointi- ja valvontatehtävän johdosta. Valtiovarainministeriön ohjauksen tulee olla luonteeltaan informatiivista eikä se saa kohdistua tiettyyn kuntaan/kuntiin. Uudet lakisääteiset tehtävät tulee korvata täysimääräisesti kunnille.

Näkemyksenne vaikuttamistoimielinten aloiteoikeutta ja vanhusneuvoston nimeämistä koskevista muutosehdotuksista (26-28 §)

Kuntalain 26-28§:in esitetään lisättäväksi muutosta, jonka mukaan vaikuttamistoimielinten aloiteoikeuteen sovelletaan, mitä kuntalain 23 §:ssä säädetään aloiteoikeudesta. Keskusta kannattaa esitettyä muutosta. Aloiteoikeuden kirjaaminen lakiin vahvistaa vaikuttamistoimielinten asemaa ja selkeyttää niiden julkishallinnollista toimivaltaa.

Keskusta on halunnut omassa toiminnassaan korostaa erityisesti nuorisovaltuuston roolia osana demokratiakasvatusta. Olemme huolissamme, että nyt ehdotettu lakikirjaus aloiteoikeudesta voi johtaa itse asiassa nuorisovaltuustojen aseman heikentymiseen niissä kunnissa, joissa nuorisovaltuustoille on jo myönnetty suora aloiteoikeus.

Suora aloiteoikeus takaa kuntalaisaloitetta paremmin nuorisovaltuuston tekemien aloitteiden käsittelyn sujuvasti samoin kuin kunnanvaltuutettujenkin aloitteet. Kuntalaisaloitteiden käsittely on yleisesti ottaen hitaampaa ja heikompa.

Keskusta huomauttaa lisäksi, että pelkkä aloiteoikeuden kirjaaminen ei yksin riitä turvaamaan tosiasiallista vaikuttamista. Lainvalmistelussa tulee huomioida mm. vuoden 2025 alusta voimaan astunut vammaispalvelulaki ja sen tavoitteet vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuudesta ja osallistumisesta esim. digiosallistumisen näkökulmasta. Lisäksi kaikki aloitteet on käsiteltävä toimivaltaisessa toimielimessä ja niihin on annettava kirjallinen, perusteltu vastaus kohtuullisessa ajassa.

Vanhusneuvoston nimenmuutos neutraalimpaan muotoon on Keskustan mielestä kannatettava.

Näkemyksenne konserniohjetta koskevasta muutosehdotuksesta (47 §)

Keskusta pitää tytäryhteisöjen varautumista koskevien määräysten lisäämistä konserniohjeeseen pääosin tarkoituksenmukaisena. Kuntakonsernin yhtiöt toimivat usein huoltovarmuuden kannalta kriittisillä toimialoilla, kuten vesi- ja lämpöhuollossa. Tytäryhteisöjen toimintavarmuuden vahvistaminen parantaa koko konsernin kriisinkestävyttä.

Pyydämme lainvalmistelussa huomioimaan seuraavat näkökulmat:

1. Tytäryhteisöjen toiminnan koko ja volyymi: Velvoitteiden tulee olla kohtuulliset ja suhteutettu tytäryhteisön toiminnan kokoon ja kriittiseen rooliin

2. Kunnille on jätettävä riittävä päätösvalta konserniohjeen sisällön määrittelyyn

3. Kustannusvaikutukset voivat olla joissakin yhtiöissä merkittäviä, mikä on huomioitava jatkovalmistelussa

4. Kansallinen turvallisuus: Valmiussuunnitelmat ja varautumisen asiakirjat ovat salassa pidettäviä asiakirjoja, joita kunnat eivät julkaise. Tästä syystä valmiussuunnittelun ohjausta ja valmiussuunnitelmia ei pidä liittää jatkossakaan osaksi kuntien julkisia konserniohjeita.

Lisäksi Keskusta muistuttaa, että samanaikaisesti kun kuntalakiin ollaan muuttamassa varautumisen kannalta tarkoituksenmukaisemmaksi kuntien tytäryhteisöjen osalta, on hallitus esittänyt merkittäviä heikennyksiä kuntien mahdollisuudelle toimia erinäisissä tehtävissä yhtiömuotoisesti. Nyt hankintalakiin esitetyt muutokset vaarantavat kuntien mahdollisuutta tuottaa yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisiä tukitoimintoja yhtiömuotoisesti. Esimerkiksi ruokahuollon, pesulapalveluiden, palkkahallinnon tai informaatioteknologian järjestämisessä sekä niihin liittyvässä varautumisessa on perusteltua ja kustannustehokasta toteuttaa toiminta usean kunnan ja hyvinvointialueen yhdessä omistaman yhtiön kautta. Nyt hankintalain muutoksilla tällainen yhteistoiminta estetään tarpeettomasti. Etenkin pienissä kunnissa tämä tarkoittaa varautumisen heikentymistä entisestään.

Näkemyksenne kirjanpitoa ja toimintakertomusta koskevista muutosehdotuksista (112 ja 115 §)

Pykäliin 112 ja 115 esitetyt muutokset eivät mielestämme aiheuta muutosta kuntien vallitsevaan käytäntöön.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista

Varautumisen kehittäminen on tärkeää erityisesti pienissä ja harvaan asutuissa kunnissa. Sen tulee kuitenkin tapahtua kunnallisen itsehallinnon periaatteita kunnioittaen sekä hallinnollista taakkaa ja lisävelvoitteita välttäen. Varautumisen ohjauksen tulee pysyä informaatio-ohjauksen tasolla.

Keskusta korostaa erityisesti tarvetta arvioida pienten kuntien hallinnollisia resursseja myös jatkovalmistelussa. Varautumisen osaaminen ja henkilöstöresurssit vaihtelevat suuresti, mikä näkyy myös valtakunnallisissa selvityksissä. Tätä ei ole huomioitu muutoin kattavassa vaikutusarvioinnissa.

Muut huomionne esitysluonnoksesta

Säätelyn tulee muodostaa johdonmukainen kokonaisuus. Näin ollen kuntalain muutokset tulee sovittaa yhteen valmiuslain, pelastuslain, hyvinvointialuelainsäädännön ja huoltovarmuuslain kanssa.

Maukonen Pauliina
Suomen Keskusta rp - poliittinen asiantuntija